

XII. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia

Kolozsvár, 2009. május 15-17

Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Szociológia és Szociális munka Kar
Szociális munka Szak

Kolozsvár, 2009

Nemek szocializációja és a vallás

Témavezető:
dr. Antal Imola
egyetemi adjunktus

Szerzők:
Péter Erika és Fazakas Katalin
mentálhigiéné szak, I. év

A nemek szocializációja és a vallás

Számos tanulmány készült arról, hogy miként alakulnak a nemek közötti különbségek. A nemi diszkrimináció formái ma már enyhébbek, mint nagyszüleink idején, de még ma is nagyon erősek és meghatározóak.

Az anya – gyermek interakcióit vizsgáló tanulmányok szerint különbség van abban, hogyan, miként foglalkoznak egy fiúgyermekkel és egy leánygyermekkel, még akkor is, ha a szülők vélekedése szerint ők egyformán bánnak mindkét nemű gyermekükkel. A felnőttek attól függően tulajdonítanak bizonyos jellemvonásokat egy csecsemőnek, hogy fiúnak vagy lánynak tekintik.

A nemi viselkedés elsajátítása korai életkorban ösztönösen történik. Megelőzik azt a kort, amikor már a nemi tudat (kisfiú, kislány) már kialakult. A nemi tudatosulásnak kezdeti szakaszában a preverbális jelek egész sora játszik szerepet. A férfiak és nők másként nyúlnak a csecsemőkhöz. Az eltérő öltözködés, hajviselet vizuális kód a gyermek tanulási folyamatában. Kétéves korukban már tudják, hogy kisfiúk, vagy kislányok és nemük alapján másokat is tudnak kategorizálni. 5-6 éves korára megtanulja a gyermek, hogy mindenkinek van neme, ami nem változik, és hogy a két nem közti különbségnek biológiai alapja van.

A gyermekeknek adott játékok, képeskönyvek és tv műsorok beszélnek a nemi tulajdonságok közötti különbségekről. A boltokban a játékok nemek szerinti. Még a játékkálatoknál is van ilyen disztinkció, vagyis a kismacskákat, nyuszikat lányoknak, oroszlánt, tigris fiúknak tanácsolják.

Ami a két nem biológiai különbségeit illeti, a két agyfélteke nem fejlődik azonosan a két nemnél. Tizedik életév után a férfiak térbeli tájékozódása jobb, a nők gyorsabb észlelési képessége a jellemző, a nők szóbeli kifejező készsége jobb, gazdagabb a szókincsük. A férfiaság és nőiesség jellegzetes különbsége az agresszivitásra való hajlam.

Somlai szerint a változás legfontosabb eredménye az életformák és magatartásnormák pluralizálódása. Az értékek bizonytalanabbak lettek, mert érvényességük kevésbé függ vitathatatlan hagyományoktól és egyre inkább személyes döntésektől. Viszonylagossá váltak a nemi szerepek.

Az életkori és nemi szerepek (továbbá az etnikai, faji, pozíciókhoz kötődő szerepek) elsődlegesek, mert egyáltalán nem vagy nehezebben változtathatók, szorosan kapcsolódnak az identitáshoz.

Iskolás korra a gyermekek tisztában vannak a nemek közötti különbségekkel. Sok országban eltérő tantervek készülnek (fiúknak és lányoknak). Háztartási ismereteket csak lányok tanulnak, a fiúk famegmunkálást, barkácsolást tanulnak. Gyakran eltérő sportágakra ösztönzik őket. A tanárok magatartása, elvárásai is differenciáltak, a fiúk inkább szerepeljenek (több zajongást engednek meg nekik). A baráti csoportok inkább egy- egy nemen belül alakulnak ki. A lányok iskolai teljesítménye az általános iskola és középiskola alsó fokán jobb, mint a fiúké. Ezután egyre inkább lemaradnak s egyes területeken aránytalanul kis számban vannak jelen. A természettudományokat, a műszaki tudományokat és orvostudományt főiskolai és egyetemi szinten még ma is alapvetően a férfiak uralják.

A lányok korai sikereit néha azzal magyarázzák, hogy a tanítók többsége nő. Másrészt az általános iskola követelménye a rend, konformitás inkább a lányoknak kedvez. A lányok később veszítik el előnyüket, amikor önállóságra és függetlenségre lenne szükség.

A formális iskolai tananyag nem tesz nemi különbségeket. De a nemi szerepek tipizálásának (gender typing) legegyszerűbb módja az, ha a lányokat arra kötelezik, hogy az iskolában szoknyát viseljenek. A lányok e ruházat folytán nem tudnak bizonyos játékokban részt venni (pl. bukfencezni), s csak lassabban tudnak futni. Az általános iskolák olvasókönyvei szerint más és más szerepeket játszanak a fiúk és lányok.¹

¹ Somlai Péter: Szocializáció, Corvina, Egyetemi könyvtár sorozat. Budapest, 1997

Freud elmélete a nemi fejlődésről

Sigmund Freud elmélete szerint, a nemek közötti különbség megtanulása csecsemő és kisgyermekkorban történik. A genitális szervek különbségei alapján azonosítják magukat a fiúk és lányok. De Freud szerint nemcsak az anatómiai különbségek számítanak.

Az ödipális szakaszban a kisfiú rájön arra, hogy ő apjának riválisa. Az anya iránti erotikus érzések elfojtása és az apa elsőbbségének elismerése révén a kisfiú azonosul az apjával és tudatára ébred férfiidentitásának. A lányok viszont irigyek a fiúkra, mert nekik hiányzik az a látható szervük, ami a fiúknak megvan. A kislány szemében az anya leértékelődik, mert ő sem rendelkezik férfi nemi szervvel. Amikor a kislány az anyjával azonosul, akkor egyben az alávetettség attitűdjét is átveszi. Az ödipális fázis után a gyermek megtanulja elfojtani erotikus érzelmeit.

Freud nézeteit bírálták Mitchell, Coward, azt, hogy Freud túl szoros kapcsolatot tételez fel a nemi identitás és a nemi szervek birtoklásának tudatosulása között és nem vesz figyelembe más összefüggéseket. Freud az ödipális korszaktól számítja a nemi identitás kezdeteit, holott újabb kutatások a csecsemőkorra helyezik el a folyamat kezdetét.²

Nancy Chodorow elmélete a nemi fejlődésről

Chodorow szerint a nemi identitás tanulása igen korán elkezdődik és összefügg a csecsemő szülők iránt érzett ragaszkodásával. Chodorow sokkal nagyobb hangsúlyt helyezett az anya szerepére. A gyermekek elsősorban az anyához kötődnek érzelmileg, mivel inkább az anya befolyása lehet meghatározó életük első szakaszában. Az anyához való ragaszkodás egy ponton meg kell szakadjon ahhoz, hogy kialakuljon a gyermek különálló éntudata.

A lányoknak anyjukkal való kapcsolata szorosabb marad, mint a fiúknak, identitásuk másoktól függ, anyjától, majd egy idegen férfitől. A nők érzékenyebbek és ez nemzedékről nemzedékre hagyományozódik.

² Sigmund Freud Bevezetés a pszichoanalízisbe. Gondolat, Bp. 1986

A fiúk éntudatának kialakulása az anyához való közelség radikálisabb módon történő megszakításával van összefüggésben. Férfiasságukat a nőiességgel szemben értelmezik. Az érzelmi puhaságtól mentes módon, elemzőbb módon viszonyulnak a világhoz, az érzelmek háttérbe szorulnak, sajátmagúkról aktív képet alkotnak.

Chodorow elméletét Janet Sayers bírálta, azt, hogy a nők függetlensége és autonómiára való törekvése realitás. A nőiesség Sayers szerint magában rejthet agresszív és önkényesítő elemeket. Chodorow a férfiak pszichikai nehézségeit emelte ki (saját érzelmek feltárása).³

Carol Gilligan elmélete

Gilligan szerint a nemeknek önmagukról alkotott képét vizsgálta. A nők személyes kapcsolataik viszonylatában definiálják sajátmagukat és mindazt, amit elértek annak fényében értékelik, hogy a mások iránti törődés mozzanata mennyire van jelen a tetteikben. A nők szerepe a férfiak életében hagyományosan a segítő és gondviselő szerep.

Gilligan 200 különböző korú, társadalmi helyzetű amerikai nővel és férfivel készített interjút. A férfiak és nők nézetei következetesen eltértek. Míg a férfiak elvont erkölcsi ideálokról beszéltek, a nők a mások segítségét tekintették elsődlegesnek. A nők óvatosabbak voltak erkölcsi ítéleteikben, mint a férfiak. Gilligan szerint ez a szemlélet a nők tradicionális társadalmi helyzetét tükrözi. Ők azok, akiknek törődniük kell az emberi kapcsolatokkal, szemben a férfiak kifelé forduló attitűdjével. A nők a múltban kénytelenek voltak alkalmazkodni a férfiak erkölcsi ítéleteihez.

Gilligan nézeteit azért bírálták, mert ő nem az effektív viselkedés, hanem az erkölcsi viselkedés alapján vonta le következtetéseit.⁴

A pszichobiológiai elmélet biológiai alapokkal magyarázta a nő-férfi különbségeket

„A pszichoanalitikusok azt állítják, hogy kapcsolat van az emberek nemi szerve és személyiségük között. A tényről, hogy a pénisz egy világba kitörő szerv, azt mondják, ez vezet ahhoz, hogy a férfiak kijárnak, kalandosabbak és agresszívek,

³ N. Chodorow, *The Reproduction of Mothering*, 1978

⁴ Carol Gilligan, 1982, *In a different Voice, Psychological Theory and Women's Development*, Cambridge, Harvard University Press.

meddig a nő belső reprodukciós szerve passzív, receptív és békésé teszik őt”⁵. Valóban léteznek bizonyos agystruktúra-béli különbségek, egy agyi dimorfizmus a nő és férfi esetében, de „az utolsó évtizedek kutatásai csak négy területet azonosítottak, ahol beszélni lehet lehetséges nemi különbségekről: a verbális terület, matematikai és térbeli készségek, agresszív viselkedés”⁶. A nők átlagban véve komplexebb verbális képességgel rendelkeznek férfitársaiknál. A vizuális, térbeli készségek viszont a férfiaknál jobbak. Viselkedésbeli különbség is létezik, például a férfi mindig hamarabb lesz agresszív, kivéve a nő gyerek-védő agresszióját, ami szintén erős⁷. Ma bizonyítva van, hogy a nemi különbségektől felelős biológiai alap minimális.

Ez a biológiai elméletcsoport azonban fordítva is értelmezhető; nem a biológiai különbség hierarchizálja a nemeket a társadalomban – nem természetből adódó, hogy a társadalomban a férfi magasabb rendű – hanem épp fordítva: a nemileg hierarchizált társadalom – ami titokzatos módon jött létre – mutat rá a biológiai különbségekre, kijelentve ezekből, hogy a férfi magasabb rendű. Ismét cáfolásként lehet felhozni azt is, miszerint, egy személy társadalmi neme nem mindig a biológiai nem által van meghatározva. Így léteznek testileg férfiak és nők, kik az ellenkező nemként érzik magukat.

A Behaviorista elmélet szerint a környezet kondicionál a társadalmi nem elsajátítására megerősítések, büntetések, jutalmak által.

A kognitív fejlődés-elmélet, a megerősítéses tanuláselmélettel ellentétben, azt mondja, hogy az egyén önmagából kerül neme státusának tudatába. Lawrence Kohlberg szerint a gyerek mentális fejlődése rendre jut el oda, hogy újabb és újabb fogalmakat megértsen, mindez pedig a tapasztalatra és előzetes információra alapul. A nemi szerep abból fakad, hogy a gyerek kognitív fejlődése által egyre jobban tudatában lesz a nemi identitásának.

A társadalmi nemi-séma elmélet megalkotója, Sandra Bem. Szerinte a gyerekek először ezt a kategorizálását veszik észre a világnak: nő-férfi.

A nő-férfi különbség megtanulása után, ebből a kettősségből kiindulva, erre építve gyűjtik majd a többi tudásukat, erre építi az új információkat, szintén

⁵ John Nicholson (1993): Men and Women – How Different are They?. Oxford University Press, New York. 29. old.

⁶ Reinisch, Rosenblum és Sanders, 1987, id. Ghizela Cosma, Magyar-Vincze Enikő, Ovidiu Pecican (2002): Prezențe feminine – Studii despre femei în România. Editura Fundației Desire, Kolozsvár. 45. old.

⁷ Maccoby és Jacklin, id. Marie Richmond-Abbott (1992): Masculine and Feminine – Gender Roles Over the Life Cycle. McGraw-Hill, New York. 53. old.

kategorizálva; így tehát e két alap-dologból indul ki majd minden új tudás, munkáról, szaporodásról, egyébéről, mind erre a dichotómiára strukturálódik a további tudás, és így ismét csak a nemi különbségek éleződnek ki. Önmagát is e séma szerint ellenőrzi majd, minek felel meg, minek nem, nő-dogoknak, férfi-dolgoknak.

A nemi szerepidentitás elmélete szerint a szerep egy sorozat előírt viselkedésmódot jelent, ami az adott nemre ki van szabva; a társadalom szükségletei szerint alakulnak ki a szerepek. Talcott Parsons szerint a társadalomnak két alapaktivitás-típusra van szüksége: instrumentálisakra, amik a férfiak szerepei és kifejezőkre, melyek a nők szerepei. „Parsons ezt a két társadalmi típust egy tökéletes és egymást kiegészítő parteneriátusnak látja”⁸.

A tulajdonságok elméletében Terman és Miles a nemet és a személyiséget tárgyalták; véleményük szerint a nem az egy állandó; a személyiség viszont, ami ebben az esetben a nőiességet és férfiasságot jelenti, az egy változó, tehát alakítható, nem kötelező a kultúra által okozott rigiditása.

A Biblia és Egyház

A kereszténység elterjedése a nőt ismét mélyen érinti. Gyakran a nemek közti kapcsolatok problémáját a Biblia szavai hirdették, főleg a Teremtés története által.

A Teremtés története két formában létezik: a nőt és férfit az istenség saját képére, egyenlőre teremtette (Teremtés, I, 27), és a másik változat, mely szerint a nő a férfi bordájából lett (Teremtés, II, 20-23), ami rögtön azt sugallja, hogy a férfi tökéletesebb, a nő csak egy rész az ő testéből, tehát soha nem érheti fel őt. Ez vezette az emberek gondolatát akkor, amikor még ez a magyarázata volt a legelterjedtebb az emberek keletkezésének. Az egyház fejei Évát hibáztatták az eredendő bűnért, és a nőket a szexualitással és a bűnnel azonosították.

Pál Apostol szerint „nem a férfi lett a nőből, hanem a nő a férfiből; és nem a férfi volt a nőnek teremtve, hanem a nő a férfinak.” Úgy, ahogy az egyház aláveti magát a Krisztusnak, úgy kell a nők is mindenben engedelmessé válniuk férjüknek. Tertulianus véleménye is hasonló: „Nő, te vagy a sátán kapuja. Te fogtad meg varázsoddal azt, akit a sátán maga nem mert arcon ütni.” Aranyszájú Szent János pedig így vélekedik: „Az összes vadállat között nincs károsabb, mint a nő”⁹. Az

⁸ Ghizela Cosma, Magyar-Vincze Enikő, Ovidiu Pecican (2002): Prezențe feminine – Studii despre femei în România. Editura Fundației Desire, Kolozsvár. 48. old.

⁹ Simone de Beauvoir (2004): *Al doilea sex*, I. kötet, Univers Kiadó, Bukarest, 137-139. old.

ember méltóságáról című munkájában (De Dignitate Hominis, 1486), Giovanni Pico della Mirandola így ír: „Isten szavai, miszerint az ember szabadon kiválaszthatja saját természetét és alakját ami szerint szeretne élni, csak Ádámmal szóltak”¹⁰. A földi szerelmet később az emberi gyengeség termékének tekintették, ami soha nem hasonlítható össze az isten szerelmével, így az ő igazi követői, apácák és szerzetesek, ezt meg is vonták maguktól, és a papoknak is betiltották a földi szerelem élvezeteit, sőt a házasságot is, ami szintén az emberi gyengeség egyik jelévé vált. Ezt pedig mind abból kiindulva, hogy a nő a sátán legfélelmetesebb csábítója, ő a testiség jelképe, és minden ami vele kapcsolatos az az üdvözülés ellen szolgál. A nők elvarázsolják a férfiakat nimfák, tündérek, sellők formájában is. Mindezen túl, ahogy a férfiasság jelképe a nadrág és a szakáll lett, még a keresztény isten is szakállas férfiként él a képzeletben.

A család, mint társadalmi keret a pátriárkák korától Krisztusig

A bibliai tág értelmű „ház” magában foglalja a fel- és lemenő származtatók és származottak, az oldalági vérrokonok, szolgák, valamint mindezek feleségeinek, mellékfeleségeinek és gyermekeinek összességét. A családapa, mint az egész közösségnek feje, teljhatalommal uralkodik mindenkin és mindenben, aki, vagy ami a közösséghez tartozik. Csak a férfiak számottevő tényezők, ugyanis ők a családi közösség fennmaradásának a biztosítói, ők jelentik a „védelmet”. A nők nem számítanak a közösség szilárd tartozékainak. A férj bármikor elbocsáthatja feleségét, és másikat vehet: „Tegyük föl, hogy valaki feleséget vesz, együtt hál vele, de aztán nem talál tetszésre nála az asszony, mert valami taszítót fedez föl rajta. Váló levelet ír hát neki, kezébe adja, és elbocsátja házából. El is hagyja házáat, s hozzá megy egy másik emberhez.” (Második Törvénykönyv 24:1–2)¹¹ A nők teljesen jog nélkül, kiszolgáltatottan élnek. Gyakorlati hasznuk: gyermeket szülnek, otthon a nyáj gondozásában segítenek, és ellátják a férfiak személyes szolgálatát. Ami a mindennapi életben természetesen érvényesül a családfő korlátlan hatalmából, ugyanaz mutatkozik meg vallási téren is.

¹⁰ Gisela Bock (2002): Femeia în istoria Europei – Din Evul Mediu până în zilele noastre. Polirom, Jászvásár, 10.old.

¹¹ A Katolikus Biblia, Szent István társulat, 1996, Esztergom

Ha új lépésre szánja el magát vallási téren, a családi közösség minden tagja követi, mint Ábrahámot a Teremtések Könyve 17:23 szerint. A nők itt sem számítanak, ők nem kapják meg a Jahve-szövetség jelét.¹²

Az ószövetségi nép családmodellje Jézus korában

A rabbik szerint: „Az asszony semmi... Száz asszony együtt sem számít semmit!” Gyereket szül, de már probléma a sok gyerek eltartása, mert nincsen nagy nyáj. Az asszony még jobban háttérbe szorul. Vendég előtt nem mutatkozhat, férfivel nyilvánosan nem beszélhet (saját férjével sem), nem is köszönhet neki. A Talmud tanítása szerint „a férfinak számot kell adnia az ítéleten minden felesleges szóért, amit asszonnal váltott.” A zsinagógában is csak elkülönítve és teljesen szótlanul lehetnek jelen az asszonyok. „Inkább tűz égesse el a Törvényt, minthogy asszonyok kezébe kerüljön!” Csak a fiúgyermeket szabad a Tórára oktatni, „aki lányát a Tórára oktatja, babonássá neveli.” A leánygyermek egyébként is az apa szégyene. – A család egész társadalmi súlyát az apa vagyona, vagy viselt hivatali rangja adja meg. Vallási dolgokban pedig az asszony vagy a gyermek egyéni véleménynyilvánítása az apa szavának elhangzása után elképzelhetetlen.

A zsoltárokból a család szimbóluma – a már említett „sátor” szent életkeret jelkép mellett – a szőlőtő és az olajfató. „Feleséged olyan lesz, mint a bőven termő szőlőtő házad oldalán, fiaid, mint az olajfa-csemeték asztalod körül.” A szőlő és az olajfa termése az öröm, az életvidámság, a gazdagság, a fény, az életíz. Gyógyulása a királyi és főpapi méltóságban való valamelyes részesedést jelent – elsősorban persze a családfőnek. De itt van az óriási szemléletváltás: már az anya is a család teljes jogú megjelenítője. Még mindig a sátorhoz, illetve a szőlőtőhöz és az olajfához tartoznak a szolgák-szolgálók is, ha vannak. Ezek tiszteletből és szeretetből szolgálnak a ház urának és úrnőjének (122:2).¹³

¹² A Katolikus Biblia, Szent István társulat, 1996, Esztergom

¹³ Dr. Sherif Abdel Ayizem: Femeia în Islam, versus femeia în tradiția iudeo-creștină, Mit și realitate, Editura Selam, 2005.

Jézus és az apostolok tanítása a családról az Újszövetségben

Jézus korában a biológiai család beszűkült. A lelki család (vendégség, barátság, együtt vonulás, zarándokcsoportok, ünneplő nép) viszont annál átfogóbb erejű volt, ahogy az apostolok korának gyér adataiból azt rekonstruálhatjuk.

Jézus nem adott a családról és a gyermekek vallásos neveléséről rendszeres tanítást, még kevésbé elméletet. Ami azonban több ennél, adott étellel tanúsított magatartást – ezt világosan láthatja minden nyitott szívű ember. Az apostolok – a Mester útján járva – szintén kevés szóval, de meggyőzőbb életpéldával tanítottak erről a fontos kérdésről.

A megnősült férfi (de már a nagykorú fiú is) függetlenül tud apjától. Az apa, anya és a gyermek csak egymáshoz tartozik. És még forradalmibb tanítás: az asszony helyzetét sem a férj helyzete szabja meg; sohasem válhat el úgy, hogy újra házasodjon (Márk 10:12)! A Máté 5:31-et sokan úgy magyarázzák, hogy Jézus mégis megengedi a válást. A helyes exegézis szerint nem. A családtagok közötti viszonyokat nem részletezi, de kihívóan szembehelyezkedik az asszonyt semminek tartó régi előírásokkal. Nyilvánosan beszél a samariai asszonnyal, a „bűnös nővel”, majd Máriával és Mártával. De más asszonyokkal is barátságosan beszél, még a pogányokkal is: meggyógyítja azokat is. A kislányt is feltámasztja, az utcanőt sem ítéli el... A családról vallott „forradalmi” nézeteit az asszonynak a férjével egyenlő emberként való kezelése mutatja leginkább. És itt van elrejtve a helyes gyermeknevelés titkának az aranykulcsa is: az édesanya megbecsülésében. Jelképesnek érezzük a feltámasztott naimi ifjúról mondott jézusi szót: „És átadta őt anyjának” (Lukács 7:11). Hogy a gyermekeket mennyire szeretete, az közzismert (Máté 19:4). És „aki csak egyet is befogad e kicsinyek közül, engem fogad be” (Máté 9:36). Jézus tanításában a család az Isten Országának földi, kis modellje is lehet. De ha a család szembefeszül Isten Országával, akkor az egyénnek elsőbbséget, alapvető szabadságot biztosít az ilyen családdal szemben. Ebből fakad a „mi közünk nekünk ehhez, asszony” (János 2:4), a környezetét megbotránkozató kemény beszéde is: „Ki az én anyám és testvéreim? Aztán kitérte karját tanítványai felé és így szólt: Ezek az én anyám és testvéreim! Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám” (Máté 12:48–50). Jézus – az önmaga iránti – nagyobb szeretet

igényével lép fel, mint amivel valaki saját családtagjait tartozik szeretni: „Aki hozzám jön, és nem szeret engem jobban, mint atyját és anyját..., nem méltó hozzám” (Lukács 14:26). Ez nem „cserbenhagyása” a szülőknek és hozzátartozóknak, hiszen ő maga is példát adott arra, hogy miként kell szüleinkről gondoskodnunk még saját halálunk utánra is (János 19:26). Előfordul az is, hogy a családi kötelék segíti Isten Országának terjedését: András hívja testvérét, Pétert stb. (János 1:40). De ne feledjük, hogy Jézus nyilvános működése „az elhagyás korszaka.” Isten Országának ügye mindenek fölött való! Jézus más „nép” és más „család” felé vonz.¹⁴

A család az apostolok korában

Az Apostolok Cselekedete tanúsítja, hogy sokszor egész családok, „házak” tértek meg Jézushoz: Kornéliuszé, Sztefánászé, Onéziforoszé stb. (Apostolok Cselekedete 10:48). Pál Jézus tanítása alapján a biológiai család érdekei elé helyezi Isten Országáé ügyét. Azért, ha ütközés támad, inkább a biológiai közösséget kell felbontani, mint a krisztusi kapcsolatot (Vö.: Privilegium Paulinum, (Korintusiaknak írt első levél 7:15). Olykor úgy tűnik, mintha Pál a nő kisebb értékűségét tanítaná. Pl. hogy „az asszony hallgasson az egyházban.” (Korintusiaknak írt első levél 14:28); „a férfi a feje az asszonynak” (Korintusiaknak írt első levél 11:3; Efezusiaknak írt levél 5:23). Ezek azonban csak alkalmi magatartási szabályok az ószövetségi törvény és a rabbinikus szabályok nyomán. Amikor elvi tanítást ad, akkor a férfi és nő teljes egyenlőségét tanítja: „Nincs többé... férfi és nő...” (Korintusiaknak írt levél 11:11–12); Pál sok nőt dicsér, akik az evangélium szolgálatában serénykedtek: Priscillát, Phoibét, Nymphát, Dorkászt stb. A gyermekekről viszonylag keveset beszél, de Isten Országában azok is teljes jogúak! A szülő nevelni tartozik gyermekét (Timóteusnak írt levél 5:10), és „az apák ne keserítsék el őket” (Efezusiaknak írt levél 6:4; Kolosszeieknek írt levél 3:6). Ez a „megkeserítés” az ősi családfői önkény, ami az Újszövetségben már túlhaladott, méltatlan magatartás! A gyermekek épp olyan „szentek” (Krisztus Testéhez tartozók), mint a szülők (Korintusiakhoz írt levél 7:14). Az ószövetségi szemlélet, hogy ti. a bennük továbbélésünk az örök élet, új és hiteles távlatot kapott: „Ilyeneké a mennyek országa!” (Máté 19:14).¹⁵

¹⁴ A Katolikus Biblia, Szent István társulat, 1996, Esztergom

¹⁵ A Katolikus Biblia, Szent István társulat, 1996, Esztergom

Az Iszlám és a Korán

Az iszlám egy monoteista vallás, a föld nagy világvallásainak egyike. Alapjául azon, Isten (arab eredetű, más muszlim országokban is használt nevén Allah) szavának tekintett kinyilatkoztatások szolgálnak, amelyeket Muhammad ibn Abdalláh ibn Abd al-Muttalib, közismert nevén Mohamed próféta adott át a 7. század első harmadának végén a Hidzsában követőinek, és amelyeket halála után két évtizeddel a Koránban (al-Kurán, szó szerint „Olvasmány”) gyűjtötték össze követői, a muszlimok.

Az arab nyelvben az iszlám szó alapvető jelentése: „Isten akaratának való alávetés”, vagy „Isten akaratában való megbékélés”. Az iszlám szó a muszlim világ nyelveiben csakis főnévi jelentéssel rendelkezik, de a magyar nyelvben terjedőben van melléknévi értelmű alkalmazása is (például iszlám világ).

Az iszlám kezdettől fogva úgy tekint önmagára, mint a judaizmus és az abból származó kereszténység közvetlen, utolsó utódjára, azaz a három vallás által imádott egyazon Isten legfrissebb és legutolsó, hamisítatlan kinyilatkoztatásainak birtokosára. Ennek megfelelően a Korán Ábrahámot (Ibráhím), Mózeset (Múszá) és Jézust (Íszá) egyaránt prófétának ismeri el, és Mohamedet tekinti a „próféták pecsétjének”, azaz az utolsó, kinyilatkoztatásban részesülő prófétának. A zsidókat, a keresztényeket ennek megfelelően „könyves népeknek” tartják, ezért a hódítások kora óta a muszlim közösség (umma) védelmét élvezik.

Az iszlám hit hat alaptétele:

Minden muszlim, irányzattól függetlenül hisz az alábbi öt alaptételben:

- Hit Istenben, egyedüliségében, és abban, hogy csak ő méltó imádatra.
- Hit az angyalokban, akik alárendeltek a Teremtőnek.
- Hit az Isten által leküldött könyvekben (Zabur, Torah, Ingil, Quran) és a prófétákban való hit, hogy a próféták mind Allah küldöttei és mind az egy Isten hitet hirdetik.
- Hit a Végző Napban, amikor mindenki egyénileg szembesül a Teremtővel és felel a jó, illetve rossz cselekedeteiért.
- Hit az elrendelésben, a sorsban (a jó és rossz elrendelésben).

Istenhit: Az iszlám központi gondolata Isten egysége, és egyedülvalósága. Teológiai rendszerében szigorú monoteizmust valósít meg. A „társítást” (sirk), azaz Isten mellé társat – más istenséget, avagy embert állítani – a legkomolyabb bűnnek tartja. Az iszlám istenképe legtömörebben a Korán 112. versében (szúra) van megfogalmazva:

„Mondd, Ő az Egyetlen Isten. Az Örökkévaló Isten. Nem nemzett és nem nemzetett. Senki sem hasonló Hozzá.” (Korán, 112).¹⁶

A muszlim család

Az iszlám egyszerűen határozza meg a család fogalmát: olyan szociális csoport, amelynek tagjai vér szerint vagy házasság révén összetartoznak.

Az emberi társadalom legfontosabb és legalapvetőbb intézménye, mely egy férfi és egy nő házasságából, és ebből a kapcsolatból születő új generációból keletkezik. A családok között közösségi és rokonsági kapcsolatok alakulnak ki, így elmondható, hogy az arab világban több nemzedék él együtt, idősek és fiatalok. A fiatalok kötelesek segíteni és engedelmeskedni a szülőknek, idősebb rokonoknak, nagyszülőknek, azok pedig kötelesek gondoskodni róluk az iszlám előírásainak megfelelően nevelni és eltartani őket.

Az iszlám nagy figyelmet szentel ezen kis társadalmi egységnek, és arra törekszik, hogy a lehető legegészségesebb és legerősebb alapokra helyezze. Az iszlám felfogása szerint a férfiak és nők közötti kapcsolat leghelyesebb formája a házasság, mert a házastársi közösségben mindkét fél igyekszik eleget tenni társadalmi felelősségének, és ezáltal jön létre a család. Mivel a szexuális kicsapongások, a paráználkodás alapján dönti meg a család intézményét az iszlám és a saría egyenesen tiltja ezeket.

Tehát az iszlámban minden házasságon kívül létesített szexuális kapcsolat bűnösnek, vagyis haramnak minősül, ami a legkeményebb fenytést követeli.

A szexuális kihágások megfékezésére szolgálnak a nők és a férfiak egymástól való határozott elkülönítése, valamint a zene és a képek tilalma. Az arab világban a muszlim ember számára magától értetődő a családközpontúság és a saját családra való törekvés - írja a saría. A Korán szerint, amikor egy muszlim és egy muszlíma családot alapít vallási kötelezettségét teljesíti. Éppen ezért az iszlám szándéka az, hogy a

¹⁶ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Iszl%C3%A1m>

házasságkötést minél egyszerűbbé tegye és ezáltal családok sokasága keletkezzen.

Az iszlám a családon belül az apának szánta az elsődleges szerepet, az ő feladata a család fenntartása valamint a családon belüli rend és fegyelem biztosítása. Az anya másodlagos szerepe azt jelenti, hogy hallgasson férjére, gondoskodjon saját maga és a gyermekek kényelméről, jó közérzetéről. A gyermekeknek pedig illendően kell viselkedniük szüleikkel szemben. A gyermek ugyanis a szülőktől függ, így nem mondhat ellent, csak abban az esetben, ha anyja és apja le akarja téríteni őt az iszlám útjáról. Ez esetben megengedett számára a szülőkkel való szembeszállás.

Ezt javasolja Mohamed is a gyerekek számára: `Minden gyermek igaz, tiszta természetű, egyistenhittel születik, a szülei teszik később zsidóvá, keresztényé vagy mágushitűvé. Allah így szól azokhoz a szülőkhöz, akik megtiltják gyermekeiknek, hogy közeledjenek hozzá: `Szerencsétlenek azok, akik ostobaságból, tudatlanságból megölik gyermekeiket, eldobva azt, amivel Allah megajándékozta őket - meghazudtolva őt (Allahot). Eltévelyedtek ők, nem az igaz úton vezéreltetnek. (Korán, El-En 6:140)

A sariának külön része foglalkozik a gyerekek helyzetével, jogaival. Eszerint minden muszlim gyermeknek joga van a következőkhöz:

- Joga van az élethez, a Korán így fogalmaz: `Ne öljétek meg a gyerekeiteket a szegénységtől félve! Mi gondoskodni fogunk róluk és rólatok. Bizony nagy bűn az ő megölésük! (El-Iszra 17:31)
- Joga van az apához, ő az, aki felneveli, és tőle örökölhet
- Joga van az eltartáshoz és a neveléshez.

Az iszlám nőikkel kapcsolatos állásfoglalásának összefoglalásához három alapelvet lehet megemlíteni:

Az első alapelv

Az iszlám megtisztelte a nőt, mint nőt, mint feleséget és mint anyát is.

- A nő, mint nő: a Mohamed Próféta azt mondta:
"A nőkkel kapcsolatban intsetek egymást jóra!"

(Bukhári és Muszlim hagyománya).

- A nő, mint feleség: Mohamed Próféta azt mondta:

"A legjobbak közületek azok, akik asszonyaikhoz (feleségeikhez) a legjobbak."
(Tirmidzi hagyománya).

- A nő, mint anya: Mohamed Próféta, amikor egy férfi azt kérdezte tőle:

"Ki az, aki a legjobban jogosult arra, hogy szépen viselkedjek vele?", azt mondta:
(Édesanyád).

"Azután kicsoda?" - azt mondta: (Édesanyád).

"Azután kicsoda?" - (Édesanyád)."

"Azután kicsoda?" - azt mondta: (Édesapád).

(Bukhári és Muszlim hagyománya).

Másfelől az iszlám harcol a nőkkel szembeni igazságtalanság jelenségei ellen a primitív (tudatlan) társadalmakban, mint például a leánygyermek meggyilkolása, a Próféta azt mondta:

"Bizony Allah megtiltotta nektek az anyákkal szembeni rossz viselkedést, és a leánygyermek élve elásását."

(Bukhári és Muszlim hagyománya).

A második alapelv

Az iszlám előírásaiban általában nem tett különbséget a nők és a férfiak között a feladatokban és a jogokban, kivéve speciális helyzetekben, sajátos szempontok miatt, és a Próféta - Allah dicsérete és békéje legyen reá - azt mondta:

"Bizony az asszonyok a férfiak testvérei"

(Abú Dawúd hagyománya)

Valamint nem tett különbséget közöttük a törvényes feljebbvalóság szempontjából. Azt mondta a Magasztos:

"A legnemesebbek közöttetek Allahnál a legjobban óvakodók (Allah haragjától)

(El-Hudzsurat 49 :13).

Azt mondta a Próféta :

"Allah nem nézi formáitokat és testeteket, hanem lelketeket és cselekedeteiteket nézi"

(Muszlim hagyománya).

A harmadik alapelv

Azok a döntvények, amelyek speciálisan a férfiakra vagy a nőkről szólnak, a következő alapelvekre épülnek:

Az első: a nő és a férfi különbözősége teremtésüknél fogva. Az iszlám törvénykezése figyelembe vette ezt a teremtésbeli eltérést számos döntvényt illetően, így a Dzsihád (erőfeszítés Allah útján) a nőkre nézve nem kötelező (például 'Aisha hadíthjában), és megtiltotta a nőknek a közéleti kormányzást (Bukhári hagyománya).

A második: a társadalmi és családi feladatok eltérése a nőkre és a férfiakra nézve; Az iszlám törvénykezése előírja a nő és a férfi közti kiegészítést úgy, hogy mind a ketten a hozzájuk illő feladatot végezzék el. Például az eltartást a férfira bízta, és nem a nőre.

Mohamed Próféta azt mondta:

"A nők jogai közé tartozik rájuk nézve az ellátásuk, ruházatuk biztosítása illő módon."
(Muszlim hagyománya).

Másfelől a nőre bízta a nevelési feladatot és a gyermekekre való felügyelést, sőt még a válás után is változatlan maradt ez a feladat, és ennek elvégzését a nők kizárólagos jogának tekinti, és a férfinak nincs joga ezt megsérteni. Azt mondta a Próféta - Allah dicsérete és békéje legyen reá - amikor egy nő elpanaszolta neki, hogy a férje elvált tőle, és el akarta venni tőle a fiát:

"Teneked több jogod van reá nézve (a fiúra), amíg meg nem házasodsz."
(Abú Dawúd).

A harmadik: a pénzügyi felelősségek eltérése; hiszen a férfira nézve kötelező az eltartás, miközben a nőre nézve nem; a Próféta - Allah dicsérete és békéje legyen reá - azt mondta:

"Az adakozó keze a legmagasabb és kezdj azokkal, akit eltartasz: édesanyáddal, édesapáddal, leánytestvéreddel és fiútestvéreddel, majd azzal, aki a legközelebb áll hozzád és így tovább."

(Naszái hagyománya).

Erre az alapelvre épült az, hogy a férfi öröksége duplája a nő örökségének, ha rokoni kapcsolatukban egy szinten állnak.

A negyedik: a nő kiváltsága a szépség és a kísértés elemei, és sokkal izgatóbb ezen a téren a férfinál. Az iszlám törvénykezése figyelembe vette ezt a tényt a paráználkodás megtiltásánál, ugyanis ez az elv a paráználkodás megtiltásán, eszközei és indokai megtiltásán áll, és ha a női vonzás a paráználkodás felé indult szándékok

legnagyobb mozgatója, akkor a törvénykezés törekedett, hogy behatárolja ennek a vonzerőnek a hatását a fejkendő előírásával; de ez megköveteli ennek az elméletnek a rövid bemutatását azért, hogy ez a rész érthető legyen.

A paráználkodással kapcsolatos elmélet két tengely körül forog:

Az első tengely: a paráználkodás megtiltása, és ez a megtiltás nem csak az iszlám vallás jellemzője, hanem már a Szent Íratok is megegyeztek ebben a tekintetben (lásd Máté evangéliuma: 5:27).

A második tengely: a paráználkodás megtörténéséhez vezető utak eltorlaszolása (elvágása) számos elővigyázatos szabállyal. Ezek a döntvények vagy megóvó intézkedések két fajtájúak:

Az első fajta: mivel korlátozni lehet a szándékok elmozdulását a paráználkodás felé; például az iszlám megtiltja az idegen nő vágyakozással való megnézését, mert ez a nézés a bűnhöz vezető út eleje.

A második fajta: amiben korlátozva vannak a tiltott kapcsolatok keletkezéséhez vezető kedvező feltételek; például az iszlám megtiltja a férfinak az idegen nővel (nem a feleséggel) történő egyedülletet, és a nő utazását olyan férfi nélkül, aki rokon, és nem lehet potenciális férj a számára.¹⁷

¹⁷ <http://www.discoverislam.hu/node/164>

Mohammad Ali Al-Hashimi: Femeia musulmană, Adevărata personalitate islamică a femeii musulmane după Coran și Sunna, Editura Islam, 2005

Mohammad Ali Al-Hashimi: Bărbatul musulman, Editura Islam, 2005

A témánk kiválasztása

A meglévő statisztikák szerint a muszlim vallás növekedőben van. Egy 2007-es kutatás szerint jelenleg 2.1 biliárd keresztény van a világon, míg muszlim 1.5 biliárd. Ezek a számok évről évre növekedtek, amelyet egy 1999-es kutatás is alátámaszt:

Év	Keresztény	Muszlim
1900	26.9%	12.4%
1980	30%	16.5%
2000	29.9%	19.2%
2025 (jóslás szerint)	25%	30%

1. Táblázat

1999-ben az 1.2 biliárd muszlim a világ megközelítőleg 20%-át tették ki, míg a keresztények 30%-át.

A Keresztény Adatok Világközpontja bostoni irodája szerint a szunnita muszlimok száma 2007 októberében meghaladta a római katolikusok számát. A harmadik helyen a legnépesebb vallásként a hinduk állnak, őket a vallástalanok követik.

Az adatbankot a Boston melletti South Hamilton Gordon Conwell Baptista Teológiai Szemináriumában hozták létre. A központ szerint a katolikusok száma 1,115 milliárd, a szunnitáké 1,152, ehhez még 170 millió síta jön.¹⁸

A fenti számokat tovább gondolva kijelenthetjük, hogy a muszlim vallás terjeszkedése világszerte, megnöveli a lehetőségét annak, hogy egy muszlim személy egy szociális munkához forduljon segítségért.

A kutatásunk témája a nemek szocializációjának megfigyelése a keresztény illetve az iszlám vallás megközelítéséből. Módszerként pedig az interjúkészítést, a meglévő statisztikák értelmezését és a megfigyelést használtuk fel.

¹⁸ http://reflapifjusagioldal.reformatus.hu/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

A célcsoportunkat a kolozsvári mecset egyetemista lányai illetve a KEL ifjúsági egyesület egyetemista lányai alkotják.

Három hipotézist állítottunk fel:

1. Feltételezzük, hogy az iszlám vallásban konkrétan és világosabban nyilvánulnak meg a női szerepek.
2. Feltételezzük, hogy az iszlám vallásban konkrétan és világosabban nyilvánulnak meg a férfi szerepek.
3. Feltételezzük, hogy a muszlimok életének minden mozdulata a valláshoz vezethető vissza, míg a keresztények általában az emberek által felállított szabályok szerint élnek.

Ismerkedés

Február végén kezdődött el ismerkedésünk a kolozsvári mecsettel és a muszlim lányokkal. Több mint egy hónapot csak mefigyelőként vettünk részt, amit majd az interjúk követtek.

A megfigyelés alatt betekintést nyerhettünk a muszlim lányok mindennapjaiba: nagyon nyitottak, kommunikatívak, toleránsak, segítőkészek voltak. Szinte napi rendszerességgel tartanak Korán olvasást külön a lányoknak és külön a fiuknak. A nők elfedik magukat, nem csak a mecsetben töltött idő alatt, hanem a családon kívüli emberek találkozása esetében is. Ami még megfigyelhető, hogy a nők a mecset első emeletén egy teraszszerű helységben imádkoznak, ami alatt helyezkedik el a férfiak imahelysége és a nők csak egy fátyol, függönyszerű lepellel vannak elválasztva. A férfiak nem néznek a nőkre, ugyan úgy a nők sem a férfiakra, ugyan is ez is a vallás része. Ezek azok a helyzetek, amelyeket egy kintről bejövő személy megfigyelhet.

Nézzük meg részletesebben ezt a közösséget, mi lehet ott mélyen elásva?

Interjúk sorozata

Egyenlő-e a nő és a férfi vagy férfi és nő? (férfi és nő szerepek tisztázása)

A muszlim lányoktól erre a kérdésre bő választ kaptunk, pontosabban, hogy Isten előtt egyenlők, egyik nemnek sincs magasabb rendűsége:

"Nincs különbség férfi és nő között, csak fizikailag, szellemileg és képességek szintjén, ami a teremtés csodálatosságát támasztja alá, de fontos úgy a férfinak, mint a nőnek elfogadnia saját nemét és ennek különbségeit, és ha Istenfélő, akkor a Korán szavai szerint cselekedjen...":

El-E'raf 19-23 (Korán)¹⁹

És Allah azt mondta: „Ó Ádám! Lakozzál a feleségeddel együtt a Paradicsomban és egyetek a gyümölcséből, ahol csak akartok! De ne közeledjetek ehhez a fához, különben a kegyetlenek közé fogtok tartozni. És a sátán gonosz gondolatokat sugalmazott nékik, hogy felfedje kettejüknek a szemérmükből azt, ami addig rejtve volt. És azt mondta nekik: „A ti Uratok csak azért tiltotta meg nektek ezt a fát, nehogy angyalok, vagy öröklétűek legyetek az öröklétűek között.” És megesküdött nékik, hogy: „Bizony mondom, én a ti őszinte tanácsadótok vagyok.” És csalárd módon a bukásukat okozta. Miután pedig megízlelték a fa gyümölcsét, láthatóvá lett nekik a szemérmük és a Paradicsom fáinak leveleit kezdték összeróni magukon. Ekkor szólította őket az Uruk: „Vajon nem tiltottalak-e el benneteket ettől a fától, és nem mondtam-e néktek, hogy a sátán nyilvánvaló ellenségeitek?” Ők ketten pedig azt mondták: „Önmagunk ellen vétkeztünk. Ha nem bocsátasz meg nekünk, és nem leszel irgalmas hozzánk, bizony kárvallottak leszünk a kárvallottak között.”

Ebből a részletből több dolgot is megérthetünk, először is azt, hogy mindkét nem hibás a bűn elkövetésében és mindét nem megbocsátást kért Istentől:

El-E'raf 24-26 (Korán)

Az Úr azt mondta: „Induljatok lefelé a földre! Legyetek egymás ellenségei s legyen egy ideig a földön a szállásotok, s az élethez szükséges dolgok!” Ott fogtok élni” - mondta -, és ott fogtok meghalni és a Feltámadás Napján onnan vétettek elő.”

¹⁹ The Holly Quran, fordította: Dr. Miháffy Balázs, Edhi International Foundation Inc. Kiadó, New York.

Itt egy lényeges különbséget figyelhetünk meg a keresztény felfogással szemben, mégpedig azt, hogy a Biblia teremtés története szerint a nő, Éva a hibás a bűn elkövetésében, ő csábította el Ádámot, hogy beleharapjon a tiltott gyümölcsbe. Ezért a bűnért nehéz sors vár a nőre és a férfi fog uralkodni felette. Ezt a bűnt eredendő bűnnek nevezik a keresztények, azaz öröklődik a mai napig minden újszülött csecsemő bűnösnek született és meg kell keresztelni „...”

Emlékezzünk vissza a keresztény felfogásra a nőről:

A Teremtés története két formában létezik: a nőt és férfit az istenség saját képére, egyenlőre teremtette (Teremtés, I, 27), és a másik változat, mely szerint a nő a férfi bordájából lett (Teremtés, II, 20-23),

Az egyház fejei Évát hibáztatták az eredendő bűnért, és a nőket a szexualitással és a bűnnel azonosították:

Pál Apostol szerint „nem a férfi lett a nőből, hanem a nő a férfiből; és nem a férfi volt a nőnek teremtve, hanem a nő a férfinak.”

„Úgy, ahogy az egyház aláveti magát a Krisztusnak, úgy kell a nők is mindenben engedelmeskedjenek férjüknek.

Tertulianus véleménye is hasonló: „Nő, te vagy a sátán kapuja. Te fogtad meg varázsoddal azt, akit a sátán maga nem mert arcon ütni.”

Aranyszájú Szent János pedig így vélekedik: „Az összes vadállat között nincs károkozób, mint a nő”

Az ember „Méltóságáról” című munkájában (De Dignitate Hominis, 1486), Giovanni Pico della Mirandola így ír: „Isten szavai, miszerint az ember szabadon kiválaszthatja saját természetét és alakját, ami szerint szeretne élni, csak Ádámhoz szóltak”

Ezek igazolódtak az interjúk lekérdezésekor:

Amint már írtuk az iszlám tanítása szerint, a bűn elkövetése nemcsak a nő hibája és Isten megbocsátotta bűneiket úgy Ádámnak, mint Évának. Így az újszülött csecsemő tisztán születik bűn nélkül és, majd ha képes lesz döntenie az életében, akkor ő saját maga lesz felelős cselekedeteiért.

A keresztényekkel készített interjúkból az a következtetést vontuk le, hogy az interjú alanyok a férfi és nő egyenlőségéről, a bibliára alapozva, történetekkel példázódva, azt a választ adták, hogy a nő alárendeltje a férfinak, a feleség

engedelmes, férjét kell szolgálja. Ugyanakkor a férfinak minden megengedett, uralkodhat feleségein, ha szégyent hoz rá el is küldheti (József és Mária története).

Egy válaszó példázódott a teremtés történetével, amikor Isten megteremtette Ádámot, és az Ádám bordájából megteremtette Évát. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy amelyik bordája hiányzik Ádámnak, az meg van Évának, ami egymás kiegészítésére utal.

Az erre vonatkozó személyes vélemények szintén egyeztek, hiszen mindenik válaszó azt vallja, hogy a nőnek és férfinak is meg vannak a különböző képességeik, adottságaik, szerepeik, így tudják egymást kiegészíteni, egymásnak támasza és társa lenni.

Ezekre a kiemelt bibliai részekre általában személyes magyarázatokat adtak és elmondták, hogy a bibliai tanítás eltörpült a társadalmi szabályok, elvárások mellett.

A szerepek kialakulásában nagyobb szerepe van manapság a társadalomnak, mint ezelőtt. A női egyenjogúság kiharcolása, a munkanélküliség, a modernizáció, mind elősegítették ezt a folyamatot.

"A nők nadrágot viselnek és a férfiak szoknyát, minden a feje tetejére állt. És, hogy milyen szerepek kötődnek a férfi és nőhöz, az már mindenre rá van bízva, mindaddig, míg nem sérti meg a törvényeket."

Nagyon fontos a muszlim nőnek, hogy tisztelet teljes legyen megjelenésében, úgy öltözetében, mint viselkedésében. Olyan ruhákat próbálnak meg viselni, ami nem vonzó, bő és egyszerű. Ezen kívül elfedik a hajukat és a nyakukat a „hidjabbal”, hogy megelőzzék a más férfiak izgalomba hozását a férjükön kívül. A férfiak is egyszerű ruhákat viselnek, nyáron pedig a nadrágjuk térdén alatti kell legyen, ami az imádkozás esetében is érvényes. *"...ez nem azt jelenti, hogy a férfiak kevésbé vonzóak és ők magasabb rendűek emiatt, nem. Mi nők elfedjük magunkat Allahért, mert ő a mindent tudó és tisztában vagyunk a következményekkel abban az esetben ha ellenkezünk..."*

Továbbá a nő és férfi egyenlőségét Isten előtt idézetekkel támasztották alá a Koránból:

El-Ehzeb 35 (Korán)

A muszlim férfiaknak és a muszlim nőknek, a hívő férfiaknak és a hívő nőknek, az engedelmes férfiaknak és az engedelmes nőknek, az igazmondó férfiaknak

és az igazmondó nőknek, az állhatatos férfiaknak és az állhatatos nőknek, a meghittséget érző férfiaknak és a meghittséget érző nőknek, az adakozó férfiaknak és az adakozó nőknek, a böjtölő férfiaknak és a böjtölő nőknek, a szemérmükkel önmegtartóztató férfiaknak és az önmegtartóztató nőknek, és az Allahról gyakorta megemlékező férfiaknak és gyakorta megemlékező nőknek, mindezeknek Allah megbocsátást és óriási fizetséget készített elő.

El Imran 195:

És meghallgatta őket az ő Uruk felelvén nékik: „Én nem hagyom veszendőbe menni egyetlen munkálkodó művét sem, lett legyen ő férfi, avagy nő, hiszen egyesek közületek a többiektől vannak. Ezért azoknak, akik vándoroltak (hedzseru), kiűzettek lakhelyeikről, és zaklatást szenvedtek el az én utamon, és akik harcoltak és megöltek, azoknak bizony eltörölöm a rossz cselekedeteit és bevezetem őket a kertekbe, amelyek alatt patakok folynak". Jutalom lesz ez számukra Allahtól. Allahnál van a legszebb jutalom.

Ghafir 40:

Aki rosszat cselekszik, annak a fizetsége ugyanannyi lesz csupán. Aki ellenben jóra valóan cselekszik lett legyen férfi, avagy nő és hívő, azok belépnek a Paradicsomba, ahol gondoskodásban részesülnek számadás nélkül.

El-Hudzsurat 13:

Ti emberek! Férfiből és nőből teremtettünk benneteket s népekké és törzsekké tettünk benneteket, hogy ismerkedjete, és ismerjéte meg egymást! Allah előtt azonban az a legnemesebb közületek, aki a legjobban óvakodik az Allah szerinti tettekkel. Allah Tudó és Hozzáértő.

A keresztény vallás szerint ha lány született a családban, az szégyen volt, nagyon sok estben a nő megölte a lány szülöttet, hogy ne hozzon szégyent a családra. Ezzel nem ért egyet az iszlámvallás, sőt súlyos bűnnek számít és kérdőre lesz vonva az ítélet napján: ²⁰

²⁰ Dr. Sherif Abdel Ayizim: Femeia în Islam, versus femeia în tradiția iudeo-creștină, Mit și realitate, Editura Selam, 2005

Et-Trkuir 8-9 (Korán)

„És amikor az élve eltemetett kislányt megkérdezik: miféle bűnért öletett meg? „

Még vannak érdekes különbségek az iszlámvallás szerint a nő és férfi között, de ez nem az egyenlőtlenségre utal. Minden férfinak és nőnek kötelező a napi öt ima, viszont a nők nem imádkozhatnak, míg a ciklusukban vannak. Ez nem azzal magyarázták, hogy a nő tisztátalan, mint ahogy a keresztény vallás állítja, hanem, mert ebben a periódusban a nő viselkedése megváltozik, ingerlékenyebb, érzékenyebb: *"Ima előtt minden muszlimnak kötelezően meg kell mosdania. Egy nő a ciklusa alatt úgy érzi soha nem tud eléggé megmosakodni, kicsit lusta, megváltozik a hangulata...én nekem egy ajándék Istentől, hogy a menstruációm nehéz napjai alatt megpihenhessek, mert hogy ezután már imádkozhatok, de hát erre is van szabály alhamdulillah".* Ezt, mint Isten ajándékát fogadják el a nők és nem, mint megkülönböztetést.

Ezzel szemben a katolikusokkal végzet interjúkból az derült ki, hogy nincsenek erre vonatkozó szabályok: *"mindenki akkor imádkozik, amikor akar, és ahol akar, ahogyan akar. A keresztyetesen kívül nem tudok más szabályt a Bibliából "*

Az iszlám felfogás szerint korlátozni lehet a szándékok elmozdulását a paráználkodás felé.

Például az iszlám megtiltja az idegen nő vágyakozással való megnézését, mert ez a nézés a bűnhöz vezető út eleje, vagy a tiltott kapcsolatok keletkezéséhez vezető kedvező feltételek megtiltása, mint például a férfinak az idegen nővel (nem a feleséggel) történő egyedüllét, és emellett még tiltja a nő utazását olyan férfi nélkül, aki rokon, és nem lehet potenciális férj a számára.

"Nem ezt tanítja a társadalom, a kultúra vagy bármi is, ott nem egyértelműek a játékszabályok. Amit biztosra tudok, hogy nagy a kísértés úgy a férfiaknak, mint nőknek. Minden a szexualitás körül mozog, a: kivel, hányszor, meddig. A Korán és szunna nekünk muszlimoknak pontosan leírja, hogy hogyan viselkedjünk, mint nők vagy férfiak. Azt, hogy kit mennyire csábít az e világ az a próbatételek része lesz. Az iszlámba nincs jogunk kivenni vagy hozzátenni."

Ezzel szemben a keresztényekkel készített interjúkból az derült ki, hogy a Biblia nem ad pontos megfogalmazást arra vonatkozóan, hogy milyen a nő vagy férfi

viselkedése. Inkább saját értelmezéseik szerint példaképeknek lehet felfogni a Bibliai személyiségeket, mint Jézus, aki eltörli bűneiket, Szűz Mária a szeplőtelen, a szeretet jelképe, Szent Rita, a családok védelmezője, József a család eltartója.

"Számomra példakép Mária, de nem követhetem teljesen viselkedésében. Már nem azokat az időket éljük, a mai nő csinos, szép, anyagilag jól szituált, lehetőleg legyen is jó munkahelye ne csak a szülők tartsák el vagy a férj, ne akarjon túl sok gyereket és legyen egy jóképű családszerető, megértő férje. Szinte lehetetlen. A vallás háttérbe szorult, de azért, aki nem fél az emberektől az megtarthatja a vallás értékeit. "

A muszlimokkal készített interjúkban is szerepel a példakép fogalma, annyi különbséggel, hogy ők a prófétákat és a próféták körüli embereket tekintik példaképnek, nincsenek szentek és a kiemelkedő példakép Mohamed próféta, aki az utolsó elküldött próféta Jézus után és úgy férfiakként, mint nőknek a példamutatója.

"Mohamed próféta (salla Allahu alaihi wa sallam) egy példakép minden muszlim számára."

A fent leírtak alapján kijelenthetjük, hogy a hipotéziseink beigazolódtak:

1. Feltételezzük, hogy az iszlám vallásban konkrétan és világosabban nyilvánulnak meg a női szerepek.

Az iszlám a Korán és a Szunna tanítása szerint részletes leírást adott, arról, hogy milyen szerepeket kell betöltenie egy férfinak, illetve egy nőnek. Ezeket alkalmazzák mindennapjaikban is. A nők elfedik magukat, nem kacérkodnak férfiak előtt, nem járnak az úton egyedül, lehajtott fővel járnak az úton, végzik női kötelességüket elsősorban, a család összetartását a gyerekek nevelését és csak második helyen van a munkahely, az egyetem, adott esetben el is marad, mivelhogy a férfi a család eltartója. Ezeket külső szemmel is megfigyelhettük, hisz nemcsak beszéd és olvasmány a Korán szava, hanem alkalmazva is van.

Ezzel szemben a keresztények inkább az e világi, a társadalmi elvárásoknak próbálnak eleget tenni, a Biblia tanítása csak részleteiben jelenik meg életükben.

A megkérdezettek nem tudtak pontos leírást adni, arról, hogy milyen egy nő a keresztény tanítás szerint és hogy milyen jogaik vannak, inkább csak példaképek szintjén tudják elképzelni azt, hogy követni egy nő cselekedeteit, de csak annyit, amennyit a társadalom megenged.

2. Feltételezzük, hogy az iszlám vallásban konkrétan és világosabban nyilvánulnak meg a férfi szerepek.

Hasonló érveket fogalmazhatunk meg, mint az előző hipotézis esében.

3. Feltételezzük, hogy a muszlimok életének minden mozdulata a valláshoz vezethető vissza, míg a keresztények általában az emberek által felállított szabályok szerint élnek.

Az interjú során érdekes tapasztalat volt az, hogy a muszlimok mindent a vallásra vezettek vissza és ennek a leggyakoribb szójárása az "inshallah", ami azt jelenti, ha Isten is úgy akarja.

A keresztények esetében inkább, mint szokás van jelen a vallás, mindenki inkább a társadalom által elvárt szerepeket hangsúlyozták ki. A hit és a vallás, mint szükséglet jelenik meg és segít a testi és lelki egyensúlyt megtartani. Ez az egyensúly a muszlim lányoknál is megjelent, de fizikailag náluk sokkal kifejezőbben: nyugodt beszélgetés, konkrét válaszadás, pontos forrás, mosoly...

Kívülállóként úgy tűnt, hogy a kérdések váratlanul érték a keresztény kérdezetteket, némely esetben időbe telt egy válasz megfogalmazódása. Ami kiderült és az alanyok is jelezték több alkalommal is, hogy nincs elegendő tudásuk a bibliáról, így többnyire eléggé szegényes, rövid válaszokat kaptunk. Ebből arra is következtethetünk, hogy a vallásosság igen csak háttérbe szorul manapság, előtérbe a mindennapi élet gondja, baja kerül. A vallás vagy tabu téma a családokban, vagy csak minimálisan van jelen és csak egy plusz foglalkozásként van jelen egyesek életében. Ez egy szomorú jelenség, mert Istenben vetett hitünk így lassan elveszőben van. Pedig egy igazán hívő ember sosem lehet elég hálás Teremtőjének, csupán hinnie kell Ő benne, imádkoznia, és hitét erősítse.

A már említett statisztikákból látván, a muszlim vallást képviselők számának a növekedését, mi mint szociális szakemberek, nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Nem csak más európai országokban terjedtek el, hanem a mi országunk városaiban is.

Többen érkeznek ide tanulmányi célból, és később úgy döntenek, hogy itt is telepednek le. Ilyen szempontból nekik is jogukban áll a szociális szolgáltatásokkal tisztában lenni, és igényelni azokat. Így arra a következtetésre jutottunk, hogy egy szociális szakembernek előny, ha van egyfajta rálátása arra, hogy milyen egy muszlim.

Ugyan úgy, mint mások, ők is fordulhatnak segítő szakemberhez, és előny, ha a szakember segíteni is tud nekik, nem csak elutasítással elküldi a segítségre szorultakat. Elképzelhető, hogy a letelepedett muszlimok, akik számára még minden új, több segítségre szorulnak, mint a belföldi kliensek, akik már alapjában beszélnek az ország nyelvét, és ami már egy előny nyújt. A letelepedettek számára fontos lehet a segítség nyújtás a szocializáció szempontjából, munkahely szempontjából, az ország törvényeinek megismerése szempontjából. Ugyanakkor egy muszlim családban is előfordulhat egy sérült gyerek születése, vagy iskolába való beíratás, a muszlim gyerek címkézése az iskolatársak által...

Ezek mind egy szociális szakember feladatköréhez tartoznak, és úgy érezzük, hogy ezeket a problémákat mi is, mint szakemberek szem előtt kell tartanunk, hogy az elkövetkezendőkben kellőképpen kezelni is tudjuk.

BIBLIÓGRÁFIA:

1. Mohammad Ali Al-Hashimi: Femeia musulmană, Adevărata personalitate islamică a femeii musulmane după Coran si Sunna, Editura Islam, 2005
2. Mohammad Ali Al-Hashimi: Bărbatul musulman, Editura Islam, 2005
3. Dr. Sherif Abdel Ayizm: Femeia în Islam, versus femeia în tradiția iudeo-creștină, Mit și realitate, Editura Selam, 2005.
4. Somlai Péter, Szocializáció, Corvina, Egyetemi könyvtár sorozat. Budapest, 1997
5. Sigmund Freud Bevezetés a pszichoanalízisbe. Gondolat, Bp. 1986
6. Nancy Chodorow, The Reproduction of Mothering, 1978
7. Carol Gilligan, 1982, In a different Voice, Psychological Theory an Women s Development, Cambridge, Harvard University Press.
8. John Nicholson (1993): Men and Women – How Different are They?. Oxford University Press, New York. 29. old.
9. Reinisch, Rosenblum és Sanders, 1987, id. Ghizela Cosma, Magyari-Vincze Enikő, Ovidiu Pecican (2002): Prezențe feminine – Studii despre femei în România. Editura Fundației Desire, Kolozsvár. 45. old.
10. Maccoby és Jacklin, id. Marie Richmond-Abbott (1992): Masculine and Feminine – Gender Roles Over the Life Cycle. McGraw-Hill, New York. 53. old.
11. Ghizela Cosma, Magyari-Vincze Enikő, Ovidiu Pecican (2002): Prezențe feminine – Studii despre femei în România. Editura Fundației Desire, Kolozsvár. 48. old.
12. Simone de Beauvoir (2004): Al doilea sex, I. kötet, Univers Kiadó, Bukarest, 137-139. old, 164-165 old, 203 old.
13. Gisela Bock (2002): Femeia în istoria Europei – Din Evul Mediu până în zilele noastre. Polirom, Jászvásár, 10. old, 17-19. old.
14. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Iszl%C3%A1m>
15. A Katolikus Biblia, Szent István társulat, 1996, Esztergom
16. The Holly Quran, fordította: Dr. Miháffy Balázs, Edhi International Foundation Inc. Kiadó, New York.
17. http://reflapifjusagioldal.reformatus.hu/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

CSATOLMÁNYOK:

INTERJÚVEZETŐ

1. Határozd meg az iszlám/keresztény szó jelentését.
2. Hogyan határozza meg az iszlám/keresztény vallás a család fogalmát?
3. Mit jelent számodra a család?
4. Mondj példát arra, hogyan van jelen a vallás a családban.
5. Mondjál példát olyan vallásos eseményekre, amelyeket szokásokkal társítanak.
6. Hogyan határozza meg az iszlám/keresztény vallás a házasság fogalmát.
7. Milyen szerepet tölt be a férfi és nő az iszlám/keresztény vallásban?